

Συνέδρια της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση

Τόμ. 1 (2021)

12ο Πανελλήνιο και Διεθνές Συνέδριο «Οι ΤΠΕ στην Εκπαίδευση»

Σύγχρονη & Ασύγχρονη Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση κατά την 1η φάση της Πανδημίας λόγω COVID-19: Συμπεράσματα από το Ταχύρρυθμο Πρόγραμμα Επιμόρφωσης του Πανεπιστημίου Αιγαίου

Βασίλειος Παράσχου, Γιώργος Κρητικός, Απόστολος Κώστας

Βιβλιογραφική αναφορά:

Παράσχου Β., Κρητικός Γ., & Κώστας Α. (2022). Σύγχρονη & Ασύγχρονη Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση κατά την 1η φάση της Πανδημίας λόγω COVID-19: Συμπεράσματα από το Ταχύρρυθμο Πρόγραμμα Επιμόρφωσης του Πανεπιστημίου Αιγαίου. *Συνέδρια της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση*, 1, 41-48. ανακτήθηκε από <https://eproceedings.epublishing.ekt.gr/index.php/cetpe/article/view/3730>

Σύγχρονη & Ασύγχρονη Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση κατά την 1^η φάση της Πανδημίας λόγω COVID-19: Συμπεράσματα από το Ταχύρρυθμο Πρόγραμμα Επιμόρφωσης του Πανεπιστημίου Αιγαίου

Βασίλειος Παράσχου¹, Γιώργος Κρητικός², Απόστολος Κώστας³
bparaschou@aegean.gr, gkritikos@aegean.gr, apkostas@aegean.gr

^{1,3}Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης Πανεπιστήμιο Αιγαίου, ²Τμήμα Επιστημών της Προσχολικής Αγωγής και του Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού, Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Περίληψη

Η παρούσα εργασία διερευνά τα προβλήματα και τις δυσκολίες που αντιμετώπισαν οι εκπαιδευτικοί κατά την 1^η περίοδο της πανδημίας, καθώς και τις επιμορφωτικές τους ανάγκες, όπως αποτυπώθηκαν από τις απαντήσεις των συμμετεχόντων στο Ταχύρρυθμο Επιμορφωτικό Πρόγραμμα στην Σχολική Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση το οποίο υλοποιήθηκε από το Πανεπιστήμιο Αιγαίου σε συνεργασία με το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής (ΙΕΠ) τον Μάιο 2020. Κυριότερες δυσκολίες στην ασύγχρονη εκπαίδευση ήταν η έλλειψη δεξιοτήτων και γνώσεων από τους εκπαιδευτικούς στο χειρισμό εργαλείων και ανάπτυξης εκπαιδευτικού υλικού και η στήριξη των μαθητών, ενώ σε επίπεδο σύγχρονης εκπαίδευσης ήταν η οργάνωση του μαθήματος και το χαμηλό ενδιαφέρον των μαθητών.

Λέξεις κλειδιά: Επείγουσα Διαδικτυακή Διδασκαλία, εμπόδια στην εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση, απόψεις εκπαιδευτικών, COVID-19.

Εισαγωγή

Η πανδημία λόγω COVID-19 αποτέλεσε ίσως την μεγαλύτερη πρόκληση την οποία κλήθηκαν να αντιμετωπίσουν τα εκπαιδευτικά συστήματα, καθώς σε περισσότερες από 130 χώρες παγκοσμίως υπήρξε διακοπή της λειτουργίας των σχολικών μονάδων (Unesco, 2020). Η μετάβαση στο πλαίσιο της προσωρινής και επείγουσας εξ αποστάσεως διδασκαλίας (Hodges et al., 2020), αποτέλεσε μια σημαντική πρόκληση για όλους τους εμπλεκόμενους στην εκπαιδευτική διαδικασία καθώς κατέστησε επιτακτική την ανάγκη εξεύρεσης λύσεων για μια σειρά προβλημάτων σε ένα ιδιαίτερα σύντομο χρονικό διάστημα. Παράλληλα, όπως παρατηρεί ο Daniel (2020), οι αλλαγές σε όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης που υιοθετήθηκαν, ήταν επόμενο να εγείρουν ανησυχία σε όλους τους εμπλεκόμενους λόγω της υποχρέωσης τους να αναπτύξουν νέες δεξιότητες σε ένα ιδιαίτερα περιορισμένο χρονικό διάστημα και χωρίς να διαθέτουν την απαραίτητη εξειδίκευση ή κατάρτιση. Σε αυτό το πλαίσιο οι εκπαιδευτικοί κλήθηκαν να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις της επείγουσας εξ αποστάσεως εκπαίδευσης (εξΑΕ), αντιμετωπίζοντας μία σειρά προκλήσεων και δυσκολιών.

Σκοπός της έρευνας ήταν να αποτυπώσει τις απόψεις και τις εμπειρίες των εκπαιδευτικών κατά την 1^η φάση κλεισίματος των σχολείων, μέσα από ερωτηματολόγια που κλήθηκαν να συμπληρώσουν κατά την διάρκεια της παρακολούθησης επιμορφωτικού προγράμματος τον Μάιο 2020, διερευνώντας τα εμπόδια-δυσκολίες που αντιμετώπισαν οι εκπαιδευτικοί σε επίπεδο ασύγχρονης και σύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, καθώς και τις επιμορφωτικές ανάγκες, ώστε να επιτελέσουν καλύτερα το διδακτικό τους έργο στο πλαίσιο της εξΑΕ.

Βιβλιογραφική ανασκόπηση

Σε διεθνές επίπεδο, οι προκλήσεις και οι δυσκολίες λόγω της μετάβασης σε διαδικτυακή εκπαίδευση ήταν πολυάριθμες και πολυεπίπεδες, αναδεικνύοντας την υλοποίηση και στήριξη της εκπαιδευτικής διαδικασίας σε ένα πρόβλημα το οποίο απαιτεί την εύρεση πολλαπλών και πρωτότυπων εναλλακτικών λύσεων (Φεσάκης & Βόλικα, 2020). Έρευνες κατατάσσουν τις προκλήσεις των εκπαιδευτικών στο τεχνολογικό επίπεδο (υποδομές, συσκευές, πρόσβαση στο Διαδίκτυο), στο παιδαγωγικό επίπεδο (εκπαιδευτικό υλικό, αξιολόγηση, διδακτικά σενάρια, διαχείριση τάξης) και στο κοινωνικό επίπεδο (ρόλος της οικογένειας), όπως ενδεικτικά αποτυπώνεται στις έρευνες των Ferri, Grifoni & Guzzo (2020), Cheng (2020), König, Jäger-Biela & Glutsch (2020) και Lapada, Miguel, Robledo & Alam (2020).

Στην Ελλάδα, πριν την πανδημία, ουσιαστικά δεν είχαμε εφαρμογή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, με εξαίρεση την τριτοβάθμια εκπαίδευση (Αναστασιάδης, 2020). Την 1^η περίοδο του κλεισίματος των σχολείων, οι Σταχτέας & Σταχτέας (2020) σε έρευνας τους σε εκπαιδευτικούς της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης διαπίστωσαν πως πάνω από τα 2/3 του δείγματος, δεν αισθάνονταν έτοιμοι για την υιοθέτηση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης ενώ παράλληλα μόνο το 9% πίστευαν ότι οι μαθητές είναι πολύ ή πάρα πολύ έτοιμοι για την τηλεεκπαίδευση. Ομοίως, η Χρυσοστόμου (2020) σε έρευνα της σε 73 εκπαιδευτικούς της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, αναφέρει ως δυσκολίες, πέραν της μειωμένης κοινωνικής αλληλεπίδρασης, τους τεχνικούς παράγοντες λειτουργίας των συστημάτων τηλεεκπαίδευσης. Παράλληλα, από την έρευνα των Nikiforos, Tzanavaris & Kermanidis (2020) σε 1120 εκπαιδευτικούς της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, διαπιστώθηκε πως το 56,6% των εκπαιδευτικών δήλωσαν ότι δεν είχαν καθόλου, ή είχαν ελάχιστη εμπειρία στην εξΑΕ, ενώ μόλις το 17,5% δήλωσαν ότι είχαν σημαντική εμπειρία σε αυτή. Η έλλειψη εμπειρίας, όπως αναφέρουν οι ερευνητές, είναι πολύ πιθανό να αποτέλεσε πηγή προβλημάτων και δυσκολιών κατά τη μετάβαση από τη δια ζώσης στην εξ αποστάσεως σχολική εκπαίδευση. Στο πλαίσιο της ίδιας έρευνας, διαπιστώθηκε επίσης ότι μόλις το 26,5% των συμμετεχόντων εκπαιδευτικών δήλωσαν ότι ήταν ευχαριστημένοι με την υποστήριξη που έλαβαν κατά τη μετάβαση στην εξΑΕ, γεγονός που καταδεικνύει, όπως και στις προηγούμενες έρευνες σε παγκόσμιο επίπεδο, το έλλειμμα στις υποστηρικτικές υπηρεσίες και στην επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στην εξΑΕ.

Τέλος, από την έρευνα του School Education Gateway (2020) που διεξήχθη την περίοδο Απριλίου-Μαΐου 2020 σε πανευρωπαϊκό επίπεδο, τα σημαντικότερα προβλήματα που καταγράφηκαν αφορούσαν στην πρόσβαση μαθητών και εκπαιδευτικών στην τεχνολογία, στη διατήρηση του ενδιαφέροντος και της εμπλοκής των μαθητών, στο χαμηλό επίπεδο ψηφιακής ικανότητας εκπαιδευτικών και μαθητών, στην εύρεση και προετοιμασία ψηφιακού εκπαιδευτικού περιεχομένου, στο φόρτο εργασίας των εκπαιδευτικών και το άγχος από την εξΑΕ, καθώς και σε θέματα αξιολόγησης της μαθησιακής προόδου των μαθητών, επιβεβαιώνοντας ουσιαστικά τα αποτελέσματα όλων των προηγούμενων ερευνών.

Έρευνα

Η έρευνα διεξήχθη σε εκπαιδευτικούς πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης οι οποίοι παρακολούθησαν το δωρεάν Ανοικτό Διαδικτυακό Μάθημα (<https://elearn.aegean.gr>) με τίτλο «Ταχύρρυθμο Επιμορφωτικό Πρόγραμμα στην Σχολική Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση» το οποίο υλοποιήθηκε από το Πανεπιστήμιο Αιγαίου σε συνεργασία με το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής (ΙΕΠ) τον Μάιο 2020. Στο συγκεκριμένο πρόγραμμα έχουν εγγραφεί 3500+ εκπαιδευτικοί όλων των ειδικοτήτων, ενώ θα παραμείνει ενεργό και ανοικτό σε εγγραφές καθ' όλη την περίοδο που θα κριθεί ότι μπορεί να λειτουργήσει υποστηρικτικά προς τους εκπαιδευτικούς. Η στοχοθεσία του προγράμματος αφορά την υποστήριξη των εκπαιδευτικών σε

σχέση με θεωρητικά και πρακτικά ζητήματα της εξΑΕ, την οργάνωση εκπαιδευτικού υλικού και μαθησιακών δραστηριοτήτων, την αξιολόγηση και στήριξη των μαθητών και την επικοινωνία/συμβουλευτική με τους γονείς/κηδεμόνες. Με την ολοκλήρωση κάθε θεματικής ενότητας αλλά και κατά την ολοκλήρωση του προγράμματος οι συμμετέχοντες εκπαιδευτικοί καλούνταν σε εθελοντική βάση να συμπληρώσουν ερωτηματολόγια αναστοχασμού ανά ενότητα. Στα ερωτηματολόγια αυτά, κεντρικά ερωτήματα αποτελούσαν τα προβλήματα και οι δυσκολίες που αντιμετώπιζαν σχετικά με το υπό ανάλυση αντικείμενο της κάθε ενότητας, οι επιμορφωτικές ανάγκες, αλλά και η αξιολόγηση της κάθε θεματικής ενότητας.

Στην παρούσα εργασία παρουσιάζονται τα προβλήματα και οι δυσκολίες που αντιμετώπισαν οι εκπαιδευτικοί κατά την υλοποίηση της σύγχρονης και ασύγχρονης εκπαίδευσης, όπως αποτυπώθηκαν από τους ίδιους στα αντίστοιχα ερωτηματολόγια της τρίτης και τέταρτης ενότητας του προγράμματος, αφού πρώτα οι απαντήσεις ομαδοποιήθηκαν σε ευρύτερες κατηγορίες και υποκατηγορίες. Επιπλέον, αναλύθηκαν οι αντίστοιχες απαντήσεις στην ενότητα για τον εκπαιδευτικό σχεδιασμό και στην ενότητα για την αξιολόγηση, ενώ έγινε συγκεντρωτική αποδελτίωση των απαντήσεων, αναφορικά με τις επιμορφωτικές ανάγκες των συμμετεχόντων/ουσών.

Από το σύνολο των εγγεγραμμένων εκπαιδευτικών, 499 απάντησαν στην θεματική της ασύγχρονης εκπαίδευσης, 560 στην θεματική της σύγχρονης εκπαίδευσης, ενώ 704 χρήστες απάντησαν αναφορικά με τις επιμορφωτικές ανάγκες σε σχέση με την εξΑΕ. Η ανάλυση των δεδομένων ακολούθησε αφενός την οιονεί ποσοτική ανάλυση περιεχομένου με στόχο την εξαγωγή στατιστικών στοιχείων από ποιοτικά δεδομένα και αφετέρου την θεματική ανάλυση περιεχομένου, με στόχο την ανάδειξη κατηγοριών και υποκατηγοριών στις συγκεκριμένες θεματικές (Ιωσηφίδης, 2008; Κυριαζή, 2011).

Αποτελέσματα

Ασύγχρονη εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση

Οι απαντήσεις των εκπαιδευτικών συγκεντρώθηκαν και ομαδοποιήθηκαν σε ευρύτερες κατηγορίες ανάλογα με την πηγή και το είδος των δυσκολιών που αντιμετώπισαν. Αρχικά οι εκπαιδευτικοί εντόπισαν μία σειρά προβλημάτων και δυσκολιών που σχετίζονται με το έργο τους κατά την ασύγχρονη διδασκαλία (Πίνακας 1). Από τις απαντήσεις τους φαίνεται πως η σημαντικότερη δυσκολία που αντιμετώπισαν ήταν η έλλειψη γνώσεων χρήσης εργαλείων για την ασύγχρονη εξΑΕ (11,22%), η ανάπτυξη εκπαιδευτικού υλικού για την ασύγχρονη εκπαίδευση (9,62%), ο απαιτούμενος φόρτος εργασίας (8,22%) και η κινητοποίηση των μαθητών (8,22%).

Αντίστοιχα στον Πίνακα 2 παρουσιάζονται τα κυριότερα προβλήματα που αναγνώρισαν οι εκπαιδευτικοί από την πλευρά των μαθητών κατά την ασύγχρονη εξΑΕ. Από τις απαντήσεις τους φαίνεται ότι τα κυριότερα προβλήματα ήταν η αδιαφορία για την παρακολούθηση των μαθημάτων και η έλλειψη συμμετοχής τους (10,02%), η έλλειψη των απαραίτητων γνώσεων και δεξιοτήτων ώστε να μπορέσουν να χρησιμοποιήσουν τις πλατφόρμες ασύγχρονης τηλεκπαίδευσης και τις διάφορες εφαρμογές τις οποίες αξιοποίησαν οι εκπαιδευτικοί για τη διδασκαλία (8,62%), καθώς και η έλλειψη κατάλληλου εξοπλισμού (8,62%).

Σε ό,τι αφορά στο γενικότερο πλαίσιο υλοποίησης της ασύγχρονης εκπαίδευσης (Πίνακας 3) τα κυριότερα προβλήματα που αναφέρθηκαν από τους εκπαιδευτικούς ήταν η έλλειψη υποστήριξης των μαθητών από το οικογενειακό τους περιβάλλον (5,61%), η ανησυχία σχετικά με την ασφάλεια των προσωπικών δεδομένων των μαθητών και γενικότερα την ασφάλεια στα περιβάλλοντα που χρησιμοποιήθηκαν (4,21%), καθώς και η συνεχής-απρόσκοπη λειτουργία των πλατφορμών τηλεκπαίδευσης (3,41%).

Πίνακας 1. Προβλήματα και δυσκολίες από την πλευρά των εκπαιδευτικών (ασύγχρονη)

Προβλήματα	Συχνότητα	Ποσοστό %
Έλλειψη γνώσεων εργαλείων	56	11,22%
Ανάπτυξη εκπαιδευτικού υλικού	48	9,62%
Χρόνος - φόρτος εργασίας	41	8,22%
Κινητοποίηση ενδιαφέροντος μαθητών	41	8,22%
Οργάνωση επικοινωνίας με μαθητές	39	7,82%
Τρόπος οργάνωσης μαθημάτων	23	4,61%
Αξιολόγηση μαθητών	12	2,40%
Τρόπος οργάνωσης εργασίας μαθητών	24	4,81%
Εύρεση εκπαιδευτικού υλικού	17	3,41%
Τρόπος οργάνωσης και αξιοποίησης εκπαιδευτικού υλικού	14	2,81%
Μεθοδολογία οργάνωσης ασύγχρονης εκπαίδευσης	14	2,81%
Συνδυασμός ασύγχρονης και σύγχρονης εκπαίδευσης	14	2,81%
Ανατροφοδότηση μαθητών	11	2,20%
Εμφύχωση μαθητών	3	0,60%
Συνεργασία με συναδέλφους	2	0,40%
Παρακολούθηση ΑΠΣ	1	0,20%
Σύνολο	360	

Πίνακας 2. Προβλήματα και δυσκολίες από την πλευρά των μαθητών (ασύγχρονη)

Προβλήματα	Συχνότητα	Ποσοστό %
Αδιαφορία	50	10,02%
Έλλειψη δεξιοτήτων	49	9,82%
Έλλειψη εξοπλισμού	43	8,62%
Έλλειψη ενδιαφέροντος	18	3,61%
Φόρτος εργασίας	2	0,40%
Σύνολο	162	

Πίνακας 3. Προβλήματα και δυσκολίες αναφορικά με το πλαίσιο της ασύγχρονης εκπαίδευσης

Προβλήματα	Συχνότητα	Ποσοστό %
Υποστήριξη μαθητών	28	5,61%
Προσωπικά δεδομένα	21	4,21%
Πλατφόρμες	17	3,41%
Σύνδεση στο Διαδίκτυο	11	2,20%
Προβλήματα εξοπλισμού	8	1,60%
Θεσμικό πλαίσιο	5	1,00%
Πνευματικά δικαιώματα	4	0,80%
Αποδοχή από οικογενειακό περιβάλλον	3	0,60%
Σύνολο	97	

Σύγχρονη εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση

Σε ό,τι αφορά στη σύγχρονη εκπαίδευση, και στις δυσκολίες και στα προβλήματα τα οποία αφορούν στους ίδιους τους εκπαιδευτικούς και την επίτευξη του έργου τους οι απαντήσεις παρατίθενται στον Πίνακα 4.

Από τις απαντήσεις φαίνεται ότι τα κυριότερα προβλήματα που εντόπισαν οι εκπαιδευτικοί ήταν αρχικά η δυσκολία στην οργάνωση και διενέργεια ομαδοσυνεργατικών δραστηριοτήτων (18,39%), ο γενικότερος σχεδιασμός και οργάνωση της διδασκαλίας από απόσταση (11,96%), σε συνδυασμό με την οργάνωση του πλαισίου επικοινωνίας κατά τη διενέργεια των σύγχρονων τηλεδιάσκεψεων (11,25%), καθώς και η έλλειψη γνώσεων χειρισμού τόσο των εφαρμογών τηλεδιάσκεψης που χρησιμοποιήθηκαν όσο και άλλων λογισμικών/υπηρεσιών στο Διαδίκτυο (8,57%).

Αντίθετα, στην περίπτωση της σύγχρονης εξΑΕ δεν φάνηκε να αποτελούν ιδιαίτερα προβλήματα το εκπαιδευτικό υλικό και οι τρόποι αξιοποίησής του, όπως και η ανατροφοδότηση των μαθητών.

Πίνακας 4. Προβλήματα και δυσκολίες από την πλευρά των εκπαιδευτικών (σύγχρονη)

Προβλήματα	Συχνότητα	Ποσοστό %
Οργάνωση εργασίας μαθητών σε ομάδες	103	18,39%
Σχεδιασμός και οργάνωση της διδασκαλίας	67	11,96%
Οργάνωση της επικοινωνίας	63	11,25%
Γνώση χρήσης εργαλείων	48	8,57%
Περιορισμένος διδακτικός χρόνος	26	4,64%
Κινητοποίηση ενδιαφέροντος μαθητών	25	4,46%
Σχεδιασμός των μαθησιακών δραστηριοτήτων	16	2,86%
Αξιολόγηση μαθητών	16	2,86%
Ανάπτυξη υλικού	9	1,61%
Διασφάλιση συμμετοχής μαθητών	8	1,43%
Φόρτος εργασίας	7	1,25%
Εύρεση υλικού	7	1,25%
Έλλειψη άμεσης επικοινωνίας με μαθητές	6	1,07%
Εμπύκωση μαθητών	6	1,07%
Τρόποι αξιοποίησης εκπαιδευτικού υλικού	5	0,89%
Παρακολούθηση προγράμματος σπουδών	3	0,54%
Ανατροφοδότηση των μαθητών	2	0,36%
Παροχή τεχνικής υποστήριξη στους μαθητές	2	0,36%
Σύνολο	419	

Πίνακας 5. Προβλήματα και δυσκολίες από την πλευρά των μαθητών (σύγχρονη)

Προβλήματα	Συχνότητα	Ποσοστό %
Συμμετοχή μαθητών κατά τη διάρκεια του μαθήματος	50	8,93%
Έλλειψη γνώσεων και δεξιοτήτων χειρισμού συστημάτων	42	7,50%
Έλλειψη εξοπλισμού	34	6,07%
Ελλιπής συμμετοχή στη σύγχρονη εξ αποστάσεως εκπαίδευση	14	2,50%
Έλλειψη ενδιαφέροντος συμμετοχής στα μαθήματα	7	1,25%
Αρνητική στάση μαθητών προς τη σύγχρονη διδασκαλία	9	1,61%
Κόπωση από συνεχή ενασχόληση με υπολογιστές	1	0,18%
Σύνολο	179	

Πίνακας 6. Προβλήματα και δυσκολίες αναφορικά με το πλαίσιο της σύγχρονης εκπαίδευσης

Προβλήματα	Συχνότητα	Ποσοστό %
Ελλείψεις σε κατάλληλο εξοπλισμό	10	1,79%
Διασφάλιση προσωπικών δεδομένων μαθητών	6	1,07%
Γνώσεις και δεξιότητες μελών οικογένειας για υποστήριξη μαθητών	6	1,07%
Σύνδεση σε διαδίκτυο	4	0,71%
Εμπλοκή μαθητών με μαθησιακές δυσκολίες	2	0,36%
Σύνολο	28	

Αντίστοιχα στον Πίνακα 5 παρουσιάζονται τα κύρια προβλήματα και δυσκολίες που αναγνώρισαν οι εκπαιδευτικοί από την πλευρά των μαθητών κατά την σύγχρονη εξ αποστάσεως διδασκαλία. Από τις απαντήσεις τους φαίνεται ότι τα κυριότερα προβλήματα ήταν η μη ενεργός συμμετοχή των μαθητών/τριών στις μαθησιακές δραστηριότητες (8,93%), καθώς και η έλλειψη γνώσεων και δεξιοτήτων χειρισμού των συστημάτων τηλεδιδασκείων (7,50%).

Τέλος, στον Πίνακα 6 παρουσιάζονται προβλήματα και δυσκολίες που καταγράφηκαν και σχετίζονται με το ευρύτερο πλαίσιο της σύγχρονης εξΑΕ κατά την αρχική περίοδο κλεισίματος των σχολικών μονάδων. Τα κυριότερα προβλήματα που αναφέρθηκαν από τους εκπαιδευτικούς ήταν οι ελλείψεις σε κατάλληλο εξοπλισμό (1,79%), η ασφάλεια των προσωπικών δεδομένων των μαθητών/τριών (1,07%) και η έλλειψη των κατάλληλων γνώσεων από τα μέλη των οικογενειών τους, έτσι ώστε να τους υποστηρίξουν κατά τη διενέργεια των μαθημάτων μέσω τηλεδιδασκείων (1,07%).

Επιμορφωτικές Ανάγκες

Αναφορικά με τις επιμορφωτικές ανάγκες των εκπαιδευτικών σε σχέση με την εξΑΕ, έγινε ανάλυση των απαντήσεων σε όλες τις θεματικές που αφορούσαν την ερώτηση αναστοχασμού «(γ) Για ποιο θέμα θα θέλατε να μάθετε περισσότερα σε επόμενες επιμορφώσεις;». Έγινε προεργασία στα δεδομένα (κανονικοποίηση με αφαίρεση διπλό-εγγραφών, κενών απαντήσεων, μη σχετικών απαντήσεων, κλπ.) η οποία οδήγησε σε 3.355 απαντήσεις στις επιμέρους θεματικές του προγράμματος, από 705 διακριτούς χρήστες. Βάση της ανάλυσης, αναδείχθηκε ένα σύνολο κατηγοριών επιμορφωτικών αναγκών για τους εκπαιδευτικούς (Πίνακας 7).

Πίνακας 7. Θεματικές περιοχές από αφορούν επιμορφωτικές ανάγκες των εκπαιδευτικών

Θεματικές κατηγορίες	Συχνότητα	Ποσοστό %
Παιδαγωγικά ζητήματα <i>π.χ. διαχείριση της ψηφιακής τάξης, διαχείριση του μαθητή, διαχείριση μαθητών με μαθησιακές δυσκολίες ή/και ειδικές ανάγκες, επικοινωνία με τους μαθητές</i>	466	66,10%
Εκπαιδευτικός σχεδιασμός <i>π.χ. παραδείγματα και καλές πρακτικές, σχεδιασμός ομαδοσυνεργατικών εκπαιδευτικών σεναρίων, οργάνωση ηλεκτρονικών μαθημάτων, καθορισμός μαθησιακών στόχων στο νέο περιβάλλον της εξ αποστάσεως και σε συνάρτηση με το υφιστάμενο αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών, συνδυασμός σύγχρονων και ασύγχρονων διδακτικών προσεγγίσεων, διαφοροποιημένη μάθηση, διάδραση εντός της εικονικής τάξης</i>	417	59,15%
Τεχνολογίες <i>π.χ. λογισμικά παραγωγής πολυμεσικού εκπαιδευτικού υλικού, επεξεργασίας βίντεο και παραγωγής βίντεο-μαθημάτων, δημιουργίας εφαρμογών AR/VR, σε πλατφόρμες σύγχρονης και ασύγχρονης εκπαίδευσης και σε τεχνικά θέματα, όπως επίλυση προβλημάτων υλικού-λογισμικού</i>	416	59,01%
Ανάπτυξη υλικού και δραστηριοτήτων <i>π.χ. αναζήτηση, εύρεση, οργάνωση, διαμόρφωση και ενσωμάτωση εκπαιδευτικού υλικού στα ηλεκτρονικά μαθήματα</i>	360	51,06%
Αξιολόγηση – αυτοαξιολόγηση	349	49,50%
Διαδίκτυο <i>π.χ. ασφάλεια των προσωπικών δεδομένων και των επικοινωνιών, τα πνευματικά δικαιώματα του ψηφιακού περιεχομένου, τα ψηφιακά αποθετήρια και τις εικονικές κοινότητες</i>	331	46,95%
Ψυχολογικά ζητήματα <i>π.χ. διαχείριση σχέσεων με μαθητές και γονείς, διαχείριση συναισθημάτων και άγχους, συμβουλευτική, εμπύχωση</i>	320	45,39%
Κοινωνικά ζητήματα <i>π.χ. ψηφιακό χάσμα</i>	46	6,52%
Θεωρητικά ζητήματα της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης	26	3,69%
Θέματα που αφορούν τη σχολική μονάδα <i>π.χ. διαχείριση κρίσεων</i>	20	2,84%

Συμπεράσματα

Εξετάζοντας συνδυαστικά τα αποτελέσματα και λαμβάνοντας υπόψη τον τρόπο με τον οποίο υλοποιήθηκε η σχολική εκπαίδευση κατά την περίοδο αυτή, η έρευνα μας επιβεβαιώνει τα ευρήματα των Ferri, Grifoni & Guzzo (2020), Cheng (2020), König, Jäger-Biela & Glutsch (2020), Lapada, Miguel, Robledo & Alam (2020), προσαρμοσμένα βέβαια στο πλαίσιο της ελληνικής εκπαιδευτικής πραγματικότητας.

Το γεγονός της ελλιπούς τεχνολογικής, αλλά κυρίως παιδαγωγικής ετοιμότητας των εκπαιδευτικών για την εξΑΕ, αποτέλεσε μια από τις βασικότερες προκλήσεις της 1^{ης} περιόδου της πανδημίας (Ανοιξη 2020) υπήρχαν προφανείς αντικειμενικές δυσκολίες που λειτούργησαν ανασταλτικά αναφορικά με τον σχεδιασμό και την υλοποίηση σε κεντρικό επίπεδο ενός

συνεκτικού πλαισίου δράσεων για την εξΑΕ (ταχύρρυθμη επιμόρφωση, εκπόνηση συνοπτικών οδηγιών, ενδεικτικό εκπαιδευτικό υλικό κλπ.) (Αναστασιάδης, 2020).

Με τη σύγχρονη τηλεκπαίδευση να εντάσσεται σταδιακά στην εκπαιδευτική διαδικασία μετά από περίπου ένα μήνα ασύγχρονης τηλεκπαίδευσης, παρατηρείται ότι τα προβλήματα και οι δυσκολίες τεχνικής φύσης που αναφέρουν ότι αντιμετώπισαν οι εκπαιδευτικοί τόσο από τη δική τους πλευρά όσο και από την πλευρά των μαθητών αλλά και των υποδομών, φαίνεται να είναι λιγότερα κατά τη σύγχρονη τηλεκπαίδευση από ό,τι στην ασύγχρονη τηλεκπαίδευση, χωρίς ωστόσο να σταματήσουν να υφίστανται. Παράλληλα και στις δύο μορφές τηλεκπαίδευσης αναδεικνύεται ως σημαντικό πρόβλημα η έλλειψη των κατάλληλων γνώσεων και δεξιοτήτων, τόσο από τους εκπαιδευτικούς, όσο και από τους μαθητές/τριες (κατά κύριο λόγο στους μαθητές της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και ιδιαίτερα της προσχολικής αγωγής) στο χειρισμό των ηλεκτρονικών συστημάτων που χρησιμοποιήθηκαν για την παροχή της τηλεκπαίδευσης. Μεγάλη διαφοροποίηση παρατηρείται μεταξύ ασύγχρονης και σύγχρονης εκπαίδευσης, αναφορικά με την ανάπτυξη ή την εύρεση κατάλληλου εκπαιδευτικού υλικού να αναδεικνύονται ως ιδιαίτερα σημαντικά προβλήματα από τους εκπαιδευτικούς για την ασύγχρονη εξΑΕ. Η διαφοροποίηση αυτή αποτελεί σημείο περαιτέρω διερεύνησης καθώς είναι πιθανόν να οφείλεται, μεταξύ άλλων, στην εξοικείωση των εκπαιδευτικών με την εύρεση και τη χρήση ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού και τον εντοπισμό αξιόπιστων για αυτούς πηγών ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού.

Επίσης, κατά τη σύγχρονη εξΑΕ φαίνεται ότι προβληματίσε σε σημαντικό μεγαλύτερο βαθμό τους εκπαιδευτικούς ο σχεδιασμός και η οργάνωση του μαθήματος από ό,τι στην ασύγχρονη με κύριο στοιχείο το σχεδιασμό και τη διενέργεια ομαδοσυνεργατικών δραστηριοτήτων. Το πρόβλημα αυτό δεν αναφέρεται σε ιδιαίτερο βαθμό από τους εκπαιδευτικούς στην περίπτωση της ασύγχρονης τηλεκπαίδευσης, γεγονός που καταδεικνύει ότι απαιτείται περισσότερη διερεύνηση ως προς τον εκπαιδευτικό σχεδιασμό και τον τρόπο με τον οποίο τελικά αξιοποιήθηκαν οι δύο μορφές εκπαίδευσης, ώστε να εντοπιστούν οι λόγοι της διαφοροποίησης αυτής. Παράλληλα, από την έρευνα αναδεικνύεται ως σημαντική δυσκολία η κινητοποίηση και η διατήρηση του ενδιαφέροντος των μαθητών για τη συμμετοχή τους στην εκπαιδευτική διαδικασία αλλά και την ενεργό εμπλοκή τους σε αυτή, κάτι το οποίο, λαμβάνοντας υπόψη και τα υπόλοιπα ευρήματα της έρευνας, μπορεί να οφείλεται τόσο σε παράγοντες που σχετίζονται με το συνολικό εκπαιδευτικό σχεδιασμό των μαθημάτων από τους εκπαιδευτικούς, όσο και στο εκπαιδευτικό υλικό που χρησιμοποιήθηκε και την καταλληλότητά του για αξιοποίηση στην εξΑΕ.

Σε κάθε περίπτωση, καθίσταται εμφανές, και σε συμφωνία με άλλες αντίστοιχες διεθνείς έρευνες, πως ένα μεγάλο μέρος των προκλήσεων που αντιμετώπισαν οι εκπαιδευτικοί οφείλεται αφενός στην έλλειψη ετοιμότητας για την υιοθέτηση της εξΑΕ, όπως εκφράζεται από την πρότερη έλλειψη κατάλληλου εκπαιδευτικού υλικού και γνώσεων οργάνωσης της και αφετέρου στην έλλειψη εξειδικευμένων γνώσεων και δεξιοτήτων στη χρήση των συστημάτων τηλεκπαίδευσης, τον εκπαιδευτικό σχεδιασμό για την εξΑΕ καθώς και στο σχεδιασμό, την οργάνωση και την υλοποίηση των μαθησιακών δραστηριοτήτων. Επιπλέον, βασικό συμπέρασμα αποτελεί το γεγονός πως η εστιασμένη καθολική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σε παιδαγωγικά και τεχνολογικά ζητήματα της εξΑΕ αποτελεί μια επιτακτική ανάγκη αλλά και υποχρέωση της Πολιτείας, στη βάση πλέον του νέου Ευρωπαϊκού Σχεδίου Δράσης (Ε.Υ., 2021) για την Ψηφιακή Εκπαίδευση (2021-2027), σύμφωνα με το οποίο οι δύο βασικοί άξονες που θέτει η Ε.Ε. είναι η προώθηση της ανάπτυξης ενός οικοσυστήματος ψηφιακής εκπαίδευσης υψηλών επιδόσεων και η ενίσχυση ικανοτήτων και δεξιοτήτων για τον ψηφιακό μετασχηματισμό.

Τέλος, αναφορικά με την παρούσα εργασία, θα πρέπει να αναφερθεί ως περιορισμός η χρήση ανοικτών ερωτήσεων αντί δομημένου ερωτηματολογίου και η χρονική περίοδος της έρευνας (αρχή της πανδημίας) όπου το περιβάλλον ήταν αρκετά ασταθές και ενδεχομένως οι απόψεις των εκπαιδευτικών να ήταν «προκατειλημμένες». Γι' αυτό κρίνεται επιτακτική η ανάγκη να

διενεργηθεί συγκροτημένη έρευνα απολογισμού της εφαρμογής της εξΑΕ σε εθνικό επίπεδο, ένα χρόνο μετά το πρώτο κλείσιμο των σχολείων.

Αναφορές

- Cheng, X. (2020). Challenges of 'School's Out, But Class's On' to School Education: Practical Exploration of Chinese Schools during the COVID-19 Pandemic (March 31, 2020). *Sci Insigt Edu Front*, 5(2), 501-516.
- Daniel, S. J. (2020). Education and the COVID-19 crisis. *Prospects*, 49, 91-96.
- E.U. (2021). *Digital Education Action Plan (2021-2027)*. Ανακτήθηκε από https://ec.europa.eu/education/education-in-the-eu/digital-education-action-plan_en
- Ferri, F., Grifoni, P. & Guzzo, T. (2020). Online Learning and Emergency Remote Teaching: Opportunities and Challenges in Emergency Situations. *Societies*, 10, 86; [doi:10.3390/soc10040086](https://doi.org/10.3390/soc10040086)
- Hodges, C., Moore, S., Lockee, B., Trust, T. & Bond, A. (2020). The difference between emergency remote teaching and online learning. *Educause Review*. Ανακτήθηκε από <https://er.educause.edu/articles/2020/3/the-difference-between-emergency-remote-teaching-and-online-learning>
- König, J., Jäger-Biela, D. & Glutsch, N. (2020) Adapting to online teaching during COVID-19 school closure: teacher education and teacher competence effects among early career teachers in Germany. *European Journal of Teacher Education*, 43(4), 608-622, [DOI: 10.1080/02619768.2020.1809650](https://doi.org/10.1080/02619768.2020.1809650)
- Lapada, A.A., Miguel F.F., Robledo, D.A.R. & Alam Z. (2020). Teachers' Covid-19 Awareness, Distance Learning Education Experiences and Perceptions towards Institutional Readiness and Challenges. *International Journal of Learning, Teaching and Educational Research*, 19(6), 127-144.
- Nikiforos, S., Tzanavaris, S. & Kermanidis, K. (2020). Post-pandemic Pedagogy: Distance Education in Greece During COVID-19 Pandemic Through the Eyes of the Teachers. *European Journal of Engineering Research and Science*. [10.24018/ejers.2020.0.CIE.2305](https://doi.org/10.24018/ejers.2020.0.CIE.2305)
- UNESCO (2020). *COVID-19 impact on education*. Ανακτήθηκε από <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse>
- SchoolEducationGateway (2020). Έρευνα σχετικά με τη διαδικτυακή και την εξ αποστάσεως μάθηση. Ιούνιος 2020. Ανακτήθηκε από <https://www.schooleducationgateway.eu/el/pub/viewpoints/surveys/survey-on-online-teaching.htm>
- Αναστασιάδης, Π. (2020). Η Σχολική Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση στην εποχή του Κορωνοϊού COVID-19: Το παράδειγμα της Ελλάδας και η πρόκληση της μετάβασης στο «Ανοιχτό Σχολείο της Διερευνητικής Μάθησης, της Συνεργατικής Δημιουργικότητας και της Κοινωνικής Αλληλεγγύης». *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 16(2), 20-48.
- Ιωσηφίδης, Θ. (2008). *Ποιοτικές μέθοδοι έρευνας στις κοινωνικές επιστήμες*. Αθήνα: Κριτική.
- Κυριαζή, Ν. (2011). *Η Κοινωνιολογική Έρευνα*. Αθήνα: Πεδίο.
- Σταχτέας, Χ. & Σταχτέας, Φ. (2020). Ιχνηλάτηση των Απόψεων των Καθηγητών για την Τηλεκπαίδευση στην Αρχή της Πανδημίας. *Επιστήμες της Αγωγής*, 2(2), 173-194.
- Φεοάκης, Γ., & Βόλικα, Σ. (2020). Ψηφιακά περιβάλλοντα για Έκτακτη - Επείγουσα Διαδικτυακή Εκπαίδευση (Emergency Remote Education). Ενότητα 8α: Ταχύρρυθμο Επιμορφωτικό Πρόγραμμα για Εκπαιδευτικούς στην Εξ Αποστάσεως Σχολική Εκπαίδευση. Πανεπιστήμιο Αιγαίου και Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής. Ανακτήθηκε από <https://elearn.aegean.gr/course/view.php?id=2#section-9>
- Χρυσούτσου, Α. (2020). *Εξ αποστάσεως εκπαίδευση: απόψεις και στάσεις εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης κατά την προσωρινή απαγόρευση λειτουργίας των σχολείων λόγω του κορωνοϊού COVID-19*. Μεταπτυχιακή διπλωματική Εργασία ΔΠΜΣ Παιδαγωγική μέσω Καινοτόμων Τεχνολογιών και Βιοϊατρικών Προσεγγίσεων. Ανακτήθηκε από <https://edutech-thesis.uniwa.gr/wp-content/uploads/sites/207/2020/08/COVID1.pdf>